

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

ОСАДЧИЙ Вячеслав Володимирович

УДК: 378.091.3:37:004.3/.85:005.9(477)(043.3)

**СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Вінниця - 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
Сисоєва Світлана Олександрівна,
завідувач науково-дослідної лабораторії
освітології Київського університету
імені Бориса Грінченка, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
Глузман Олександр Володимирович,
Республіканський вищий навчальний заклад
«Кримський гуманітарний університет», ректор,
м. Ялта;

доктор педагогічних наук, професор
Стефаненко Павло Вікторович,
Донецький національний технічний університет,
декан факультету радіотехніки і спеціальної
підготовки, м. Донецьк;

доктор педагогічних наук, професор
Коваль Тамара Іванівна, Національний
лінгвістичний університет, завідувач кафедри
інформаційних технологій, м. Київ.

Захист відбудеться «17» вересня 2013 р. о 11-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус № 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32).

Автореферат розісланий «15» серпня 2013 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасні процеси інформатизації суспільства вимагають стратегічних змін у цілях, завданнях і змісті професійної підготовки майбутніх учителів. Саме тому підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, формування у них інформаційної культури є одними із пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти. Відтак, дослідження системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету є актуальною проблемою, що відповідає запитам педагогічної теорії і практики.

Завдання щодо модернізації системи освіти в Україні відображено у державних нормативних документах, як-то: Закон України “Про освіту” (1991), Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”) (1993), Закон України “Про вищу освіту” (2002), Державна програма “Вчитель” (2002), Державна програма розвитку вищої освіти на 2005-2007 роки (2004).

Проблеми реформування вищої педагогічної освіти у контексті Болонського процесу відображені у “Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейській освітній простір” (2004), Наказах Міністерства освіти і науки України: “Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки” (2004), “Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу” (2005), “Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року” (2007).

Вимоги до інформатизації освіти визначено у Законах України “Про національну програму інформатизації” (1998) та “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” (2007), Указі Президента України “Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні” (2000). Заслужують на увагу положення щодо професійної підготовки майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій висвітлені у таких документах: Державна програма “Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки” (2005); “Положення про дистанційне навчання” (2004); Накази Міністерства освіти і науки України: “Про проведення педагогічного експерименту щодо навчання майбутніх вчителів та вчителів інформаційно-комунікаційним технологіям” (2005), “Про затвердження тимчасових вимог до педагогічних програмних засобів” (2006), “Про проведення апробації електронних засобів навчального призначення у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих педагогічних навчальних закладах та інститутах післядипломної педагогічної освіти у 2008/2009 навчальному році” (2008), “Про затвердження вимог до специфікації навчального комп’ютерного комплексу кабінетів інформатики та інформаційно-

комунікаційних технологій навчання для навчальних закладів системи загальної середньої освіти” (2009), “Про продовження Всеукраїнського експерименту щодо навчання вчителів ефективному використанню інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі та підвищення кваліфікації педагогічних працівників за програмою Intel® “Навчання для майбутнього” (2009); лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України “Щодо оволодіння учителями загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційними технологіями” (2011).

Разом із тим, вирішення проблеми інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету гальмується через наявність низки суперечностей між:

- постійно зростаючими масивами освітньої інформації та організацією її використання в освітньому середовищі вищого педагогічного навчального закладу;

- значними потоками освітньої інформації, що циркулює між структурами і суб’єктами освітнього процесу та відсутністю теоретичного і методичного підґрунтя й уніфікованої технології їх структуризації;

- високим рівнем розвитку світових інформаційних технологій та недостатньою систематизацією і ґрунтовністю їх вивчення та методичного опрацювання;

- орієнтацією сучасної педагогічної практики на європейський рівень освіти, який характеризується широким використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, та традиційним змістом, формами і методами професійної підготовки майбутніх учителів;

- широкими можливостями нових інформаційно-комунікаційних технологій та недостатнім рівнем сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів;

- необхідністю підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних університетах засобами інформаційно-комунікаційних технологій та нерозробленістю організаційно-педагогічних засад їх системного використання.

Дослідженню проблеми розвитку вищої освіти в Україні завжди приділялася належна увага, зокрема таким її аспектам: методологічні основи сучасної філософії освіти (В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, В. О. Огнев’юк), проблеми неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, В. І. Луговий, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва), вищої педагогічної освіти (О. А. Дубасенюк, А. І. Кузьминський, В. А. Семиченко, О. В. Шестопалюк), зокрема університетської (О. В. Глузман, О. В. Акімова, О. П. Мещанінов), історії розвитку освіти в Україні (Л. Д. Березівська, В. К. Майборода, О. В. Сухомлинська), системного аналізу організації педагогічного процесу у вищій школі (А. М. Алексюк, Є. С. Барбіна, В. І. Євдокимов), управління закладами освіти (В. В. Гуменюк, Л. І. Даниленко, Л. М. Калініна, Є. М. Павлютенков).

Проблеми професійної підготовки майбутніх учителів висвітлювалися у працях таких вітчизняних науковців, як: В. Ю. Ковальчук, І. В. Соколова, Г. С. Тарасенко, М. Г. Чобітько, О. Л. Шевнюк. Узагальненню зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх учителів присвячені дослідження Н. М. Авшенюк, Т. С. Кошманової, Л. П. Пуховської; технологіям професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів – Н. В. Кічук, В. О. Сластьоніна, В. І. Шахова.

Вивченню різних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів присвячено дослідження таких російських науковців, як: Б. С. Гершунський, С. Г. Гільміярова, К. В. Коробкова, В. В. Краєвський, А. Ю. Кравцова, І. Я. Лернер, І. Н. Останній, О. М. Разінкіна, М. Р. Раянов, Є. П. Романов, З. Р. Халітова, В. Д. Шадріков.

Теоретичним і методичним основам використання інформаційних технологій в освіті присвячено вітчизняні дослідження В. Ю. Бикова, Р. С. Гуревича, М. І. Жалдака, В. І. Клочка, М. І. Лазарева, Ю. С. Рамського, О. В. Співаковського, Ю. В. Триуса. Дидактичні й психологічні аспекти застосування інформаційних технологій навчання висвітлювали Т. І. Коваль, М. М. Козяр, Т. Б. Поясок, Ю. І. Машбиць, зокрема, на вивчення інформатичних дисциплін у вищих навчальних закладах спрямували свої дослідження – Н. В. Морзе, С. О. Семеріков; організаційно-педагогічних основ дистанційної освіти – В. В. Олійник, П. В. Стефаненко, Б. І. Шуневич.

Належна увага проблемам інформатизації освіти приділяється також у працях російських науковців, таких як: Я. А. Ваграменко, О. В. Вязова, О. В. Добудько, В. О. Кудінов, О. П. Панкратова, П. К. Петров, Е. С. Полат, Д. В. Рахінський, В. І. Солдаткін, О. Ю. Уваров, зокрема використанню мультимедійних (О. В. Осін, Н. Г. Семенова, О. В. Федоров) та Інтернет-технологій (І. В. Сімонова, Л. П. Халяпіна).

Різним аспектам використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі присвячено праці таких зарубіжних науковців: Дж. Сіменс (G. Siemens), Дж. Джонас-Аренд (G. Jonas-Ahrend), Ф. Мендемман (F. Mündemann), М. Пренски (M. Prensky), С. Фрейтас (S. De Freitas), Б. Фрезі-Жермен (B. Froese-Germain).

Проблеми професійної підготовки майбутніх учителів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій висвітлювали у працях А. М. Коломієць, І. І. Костікова, Л. І. Морська, Л. Є. Петухова, С. А. Раков, зокрема засобами дистанційних технологій (Є. М. Смирнова-Трибульська), мультимедійних технологій (О. А. Біда, В. Ф. Заболотний, О. М. Бондаренко), веб-технологій (Г. В. Стеценко), окремі аспекти використання комп'ютерних і мережних технологій у професійній підготовці вчителів (Л. В. Брескіна, О. Б. Красножон, В. П. Олексюк).

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів досліджували такі російські науковці: Ю. О. Воронін, Б. А. Ізієва, С. О. Маврін, О. В. Разумова, Д. Т. Рудакова; проблеми використання мультимедіа у професійній підготовці майбутніх учителів висвітлювали

Ж. С. Древич, Н. В. Змановська, О. Г. Смолянінова, зокрема засобами дистанційних технологій (І. В. Сергієнко); веб-технологій (М. М. Німатулаєв).

За кордоном проблеми підготовки майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій досліджували М. Байракчі (M. Bayrakci), С. Танг (Sylvia Yee Fan Tang), зокрема засобами інформаційних технологій – І. С. Юнг (I.S. Jung), Г. Нілон (H. Nealon), Н. Давіса (N. Davisa), К. Матева (K. Matthewa), П. Дул (P. Van Den Dool), К. Зацке (K. Satzke); засобами мультимедійних технологій – Г. Тулудзієскі (G. Tulodziecki), Дж. Зілка (J. Zylka), засобами мобільних технологій – С. Поттер (S. Potter), Н. Свін (N. Sweeney), С. Шулер (C. Shuler).

Разом із тим, за умов диверсифікації вищої освіти та упровадження варіативних складових освітніх програм підготовки фахівців із кваліфікацією вчителя, у вітчизняній педагогічній практиці існують проблеми, пов'язані з недостатнім інформаційно-технологічним забезпеченням професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету. Залишається недослідженим системне використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів, організаційно-педагогічні умови функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням напряму та фаху їх підготовки, зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх учителів в умовах функціонування такої системи.

Ураховуючи соціальну важливість інформатизації професійної підготовки майбутніх учителів для діяльності в умовах інформаційного суспільства, актуальність та недостатню теоретичну і практичну розробленість проблеми професійної підготовки майбутніх учителів засобами системного використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, темою дисертаційного дослідження обрано: **“Система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Державної програми розвитку вищої освіти на 2005-2007 роки (2004); Законів України: “Про національну програму інформатизації” (1998), “Про вищу освіту” (2002), “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” (2007); Наказів Міністерства освіти і науки України: “Про проведення педагогічного експерименту щодо навчання майбутніх вчителів та вчителів інформаційно-комунікаційним технологіям” (2005), “Про затвердження тимчасових вимог до педагогічних програмних засобів” (2006), “Про проведення апробації електронних засобів навчального призначення у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих педагогічних навчальних закладах та інститутах післядипломної педагогічної освіти у 2008/2009 навчальному році” (2008), “Про затвердження вимог до специфікації навчального комп'ютерного комплексу кабінетів інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій навчання для навчальних закладів системи загальної

середньої освіти” (2009), “Про продовження Всеукраїнського експерименту щодо навчання вчителів ефективному використанню інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі та підвищення кваліфікації педагогічних працівників за програмою Intel® “Навчання для майбутнього” (2009); плану наукових досліджень Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (складова частина науково-дослідної теми “Інформаційні технології в навчальному процесі” ДР № 0102U00372, ДР № 0107U008846, ДР № 0112U001631).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України (протокол № 6 від 25.06.2007 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 5 від 27.05.2008 р.).

Об’єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів в умовах вищого навчального закладу.

Предмет дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів засобами системного використання інформаційно-комунікаційних технологій в умовах педагогічного університету.

Мета дослідження – на основі цілісного наукового аналізу процесу інформатизації професійної підготовки майбутніх учителів в Україні та за кордоном обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити систему інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету.

Концепція дослідження. Дослідження ґрунтувалося на концептуальному положенні про те, що зміни у вищій педагогічній освіті, спричинені інформатизацією суспільства, поглиблюють зміст понять “знання” та “інформація”, зумовлюють необхідність створення розгалуженої інформаційної інфраструктури вищого педагогічного навчального закладу, вимагають удосконалення методів і засобів роботи з інформацією. За таких умов відбуваються якісні перетворення в освітньому середовищі педагогічного університету, що впливають на організацію навчально-виховного процесу, його інформаційно-технологічне забезпечення, зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх учителів. Інформаційно-технологічне забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів, спрямоване на урахування вимог інформатизації освіти, має впроваджуватися системно й комплексно, що дозволить підвищити ефективність професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету.

Дослідження системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету здійснювалося на засадах системного, комплексного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, компетентнісного підходів. Ці підходи використовуються в контексті їх потенційних можливостей для розробки та обґрунтування системи інформаційно-технологічного

забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів та визначення організаційно-педагогічних умов її функціонування.

Системний підхід було застосовано для розгляду інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів як педагогічної системи. У якості методології наукового пізнання він слугував розкриттю цілісності системи інформаційно-технологічного забезпечення цієї підготовки в умовах педагогічного університету та її функціонуванню, а також виявленню характеру взаємодії між підсистемами.

Комплексний підхід використовувався для встановлення всіх взаємозв'язків системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів, урахування зовнішніх впливів і випадкових факторів, а також вибору різноманітних методів дослідження.

Діяльнісний підхід застосовувався для дослідження взаємодії між суб'єктами навчального процесу у системі інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки в умовах педагогічного університету, для виявлення дій майбутніх учителів у навчальній діяльності, що сприяє підвищенню її рівня.

Особистісно орієнтований підхід використовувався для цілісного вивчення в умовах упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у вищому педагогічному навчальному закладі особистісних якостей майбутніх учителів, які впливають на їх професійне зростання та розвиток внутрішньої активності.

Компетентнісний підхід сприяв дослідженню складових професійної компетентності майбутніх учителів (інформаційно-комунікаційної, комунікативної, креативної), які забезпечують ефективну професійну діяльність в умовах інформатизації суспільства.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету набуває ефективності якщо: сучасні інформаційно-комунікаційні технології впроваджуються у процес цієї підготовки системно та з урахуванням особливостей кожного напрямку підготовки майбутніх учителів і основних вимог до професійної діяльності майбутніх учителів певного фаху; система характеризується комплексністю, цілісністю та спрямованістю на формування професійної компетентності майбутнього вчителя; сприяє реалізації організаційно-педагогічних умов формування професійно-значущих якостей майбутніх педагогів і професійних умінь та навичок роботи в інформаційному освітньому середовищі; дозволяє здійснити відбір змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів із урахуванням напрямку і фаху підготовки вчителя.

Загальна гіпотеза дослідження доповнюється **частковими гіпотезами**, які відображають вплив системи інформаційно-технологічного забезпечення на ефективність професійної підготовки майбутнього учителя. Професійна підготовка майбутніх учителів засобами системного використання інформаційно-

комунікаційних технологій в умовах педагогічного університету набуває ефективності, якщо:

- формується мотивація майбутніх учителів до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, глобальної мережі Інтернет, її соціальних мереж і сервісів у навчальному процесі та у процесі самовдосконалення;
- викладачами урізноманітнюються форми, методи і засоби навчання на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- створюються сприятливі умови для організації навчального процесу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;
- майбутні вчителі активно використовують інформаційно-комунікаційні технології для продуктивної навчальної та науково-дослідної діяльності.

Відповідно до предмета, мети, концепції та гіпотези визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми у вітчизняній педагогічній теорії та практичній діяльності вищих навчальних закладів і за кордоном.
2. Проаналізувати науковий тезаурус дослідження системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів.
3. Обґрунтувати концепцію системного інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету.
4. Розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити систему інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету.
5. Обґрунтувати організаційно-педагогічні умови функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів.
6. Визначити критерії ефективності системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів.
7. Розробити навчально-методичні матеріали щодо застосування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів.

Методологічною основою дослідження є концептуальні положення теорії пізнання, філософії та психології щодо характеру людської діяльності; теорії розвитку особистості в процесі навчання і виховання; діяльнісний підхід до розвитку особистості, що характеризує і визначає умови формування якостей майбутнього фахівця у галузі педагогіки; системний і комплексний підходи до організації навчально-виховного процесу; суб'єктний – щодо розуміння суб'єктності особистості як результату її діяльно-перетворюючої взаємодії із соціокультурним цілим; теоретико-методичні основи підтримки навчального процесу; нова парадигма вищої освіти в умовах національного відродження держави.

Теоретичну основу дослідження становлять положення щодо: філософії освіти (В. П. Андрущенко, Б. С. Гершунський, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, В. О. Огнев'юк); педагогіки вищої школи (А. М. Алексюк, В. І. Андреев, С. І. Архангельський, Г. П. Васянович); історії педагогіки вищої школи (Л. Д. Березівська, Л. П. Вовк, О. В. Сухомлинська); вищої педагогічної освіти в Україні (О. В. Глузман, В. І. Луговий, В. К. Майборода); неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, Т. М. Десятов, С. О. Сисоєва); дидактики вищої школи (В. І. Загвязинський, В. Оконь, А. В. Хуторський); теорії систем та їхнього розвитку (Л. Ф. Берталанфі, Т. І. Дмитрієнко, А. Г. Кузнєцова, В. Н. Романов, В. М. Садовський, А. І. Уйомов, Г. П. Щедровицький, Е. Г. Юдін); професійної підготовки майбутніх учителів (О. В. Акімова, Є. С. Барбіна, В. Ю. Ковальчук, В. А. Семиченко та ін.), у тому числі з використанням інформаційних технологій (І. М. Богданова, Ю. О. Воронін, А. М. Коломієць, І. І. Костікова, Л. І. Морська, С. А. Раков, Ю. В. Триус); впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес вищої школи (В. Ю. Биков, Р. С. Гуревич, М. І. Жалдак, В. І. Клочко, М. М. Козяр, В. М. Монахов, Н. В. Морзе, В. В. Олійник, Ю. С. Рамський, О. В. Шестопалюк); теорії дистанційного навчання (В. М. Кухаренко, Ю. І. Машбиць, Є. С. Полат, П. В. Стефаненко, Б. І. Шуневич), інформатизації освітніх закладів (Л. І. Даниленко, Л. М. Калініна, В. О. Кудінов, О. В. Співаковський).

Методи дослідження: *теоретичні* – класифікаційний, каузальні, діалектичний і ретроспективний аналіз, абстрагування, конкретизація, узагальнення теоретичних положень із метою окреслення поняттєво-категоріального апарату; праксиметричний, теоретико-методологічний аналіз літературних джерел для з'ясування педагогічних чинників підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів в умовах широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій; метод моделювання інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету, метод обґрунтування і розробки системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, тестування, опитування, самооцінка, спостереження); методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних; констатувальний і формувальний етапи експерименту, ретроспективний аналіз власного педагогічного досвіду з метою виявлення ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету.

Експериментальну базу дослідження становили Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Бердянський державний педагогічний університет, Запорізький національний університет, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Маріупольський державний університет, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Всього дослідженням було охоплено 1850 студентів, 172 викладача вищих навчальних закладів і

182 працівника загальноосвітніх шкіл (учителі, директори, заступники директорів, лаборанти, секретарі).

Упродовж усього періоду дослідження автор особисто брав участь у реалізації розроблених положень і рекомендацій, виконуючи навчально-методичну, організаційно-методичну та науково-дослідну роботу, працюючи викладачем кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– *вперше* розроблено та обґрунтовано концепцію системного інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету; систему інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням напрямку та фаху їх підготовки; обґрунтовано компоненти системи, що складають її структуру: професійно-педагогічна, технологічна, управлінська, критеріально-результативна підсистеми; визначено організаційно-педагогічні умови функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням напрямку та фаху цієї підготовки (системне використання інформаційно-технологічного забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх учителів; забезпечення ефективної циркуляції інформаційного потоку між суб'єктами навчального процесу і структурними елементами системи інформаційно-технологічного забезпечення; використання форм і методів мультимедійного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів в педагогічному університеті; використання електронних видань у процесі професійної підготовки майбутніх учителів; введення в навчально-виховний процес педагогічного університету освітніх засобів Інтернет; інтеграція дистанційного навчання в професійну підготовку майбутніх учителів); обґрунтовано класифікацію критеріїв ефективності системи інформаційно-технологічного забезпечення цієї підготовки: критерії ефективності функціонування системи (статистичний, оптимальності) та критерії ефективності професійної підготовки майбутніх учителів засобами системи інформаційно-технологічного забезпечення (мотиваційний, пізнавальної активності, інформаційно-комунікаційний, креативності, комунікативний, психологічної комфортності);

– *удосконалено*: класифікацію нових інформаційних технологій; інваріантний та варіативний зміст інформатичних дисциплін для професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням напрямку та фаху їх підготовки; технологію розробки та структуру електронних ресурсів різних типів (електронний підручник, мультимедійна навчальна програма, тренажер, дистанційний / мультимедійний курс); методики застосування інформаційних технологій (мультимедійні, електронні, дистанційні, мобільні) при проведенні різних видів занять у педагогічному університеті, під час самостійної та наукової роботи студентів, позааудиторній діяльності та студентському самоврядуванню; класифікацію мультимедійних технологій, освітніх засобів Інтернет для використання у процесі

професійної підготовки майбутніх учителів; структуру мультимедійних курсів; значення традиційних умінь майбутніх учителів у використанні дистанційних технологій навчання;

– *подальшого розвитку* набули компоненти професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету (цільовий, змістовий, процесуально-діяльнісний, результативний); комп'ютерно-орієнтовані форми, методи і засоби професійної підготовки майбутніх учителів.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у тому, що здійснено *теоретичний аналіз наукового тезаурусу дослідження та класифікацію* базових понять, що розкривають сутність і зміст системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету; *теоретично обґрунтовано*: поняття “інформаційно-технологічне забезпечення”, “система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів”, “інформаційний потік” як системотвірний чинник функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету; підсистеми системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів; принципи професійної підготовки майбутніх учителів засобами системи інформаційно-технологічного забезпечення, які класифіковано на чотири групи: принципи державної політики в сфері освіти, методологічні принципи, принципи організації педагогічного процесу, принципи навчання.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що для викладачів вищих педагогічних навчальних закладів та майбутніх учителів певного фаху розроблено і впроваджено: *навчально-методичні посібники* “Використання мультимедійного проектора та електронної інтерактивної дошки в навчально-виховному процесі ВНЗ”, “Створення електронного підручника: принципи, вимоги та рекомендації”, “Використання системи дистанційного навчання Moodle у вищих навчальних закладах”, “Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика”, “Використання Інтернет-ресурсів для професійної підготовки майбутніх учителів”, “Використання комп'ютерних офісних технологій у професійній діяльності учителів”; *навчальний посібник* “Основи розробки веб-додатків”; *навчальні програми та навчально-методичні комплекси* з дисциплін: “Нові інформаційні технології”, “Комп'ютерні та технічні засоби навчання”, “Комп'ютерні технології в навчальному процесі”; *методичні рекомендації* щодо написання кваліфікаційних робіт за освітньо-кваліфікаційними рівнями “бакалавр”, “спеціаліст”, “магістр” із правом викладання; щодо виконання лабораторних робіт з різних курсів; *інформаційні ресурси*: програмні тренажери “Установка операційних систем”, “Офісні додатки Microsoft Office 2010”, “Moodle”, “Робота з 3DSMax”, “Операційна система Mac OS”; дистанційні курси “Основи наукових досліджень”, “Операційні системи”, “Комп'ютерні мережі”, “Аналіз соціальних мереж”. Для абітурієнтів, студентів і співробітників вищого педагогічного навчального закладу розроблено та впроваджено *ресурси Інтернет*: офіційний сайт педагогічного

університету, систему сайтів факультетів, середовище для дистанційного навчання, наукові сайти, конструктор педагогічних сайтів, освітню пошукову систему, сайт бібліотеки педагогічного університету, сайт студентського самоврядування, соціальну мережу педагогічного університету, ресурс для створення педагогічних спільнот, ресурс для створення блогів викладачів і студентів. Для керівників, спеціалістів із інформаційно-комунікаційних технологій, співробітників та викладачів вищих педагогічних навчальних закладів розроблено і впроваджено *комп'ютерні програми*: інформаційно-аналітична система “Університет” (свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 43459 України; дата реєстрації 23.04.2012 р.), “Електронний журнал” (свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 21614 України; дата реєстрації 01.08.2007 р.); *методичні рекомендації* щодо використання інформаційно-контролюючого комплексу “Електронний журнал”, роботи з системою сайтів факультетів, використання інформаційно-аналітичної системи “Університет”, використання системи управління завданнями та часом; *нормативні документи*: “Комплексний план комп'ютеризації навчального процесу і адміністративної діяльності в Мелітопольському державному педагогічному університеті” (2007-2008, 2008-2011), “Збірник нормативних документів щодо організації дистанційного навчання у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького” (2008).

Матеріали дослідження можуть бути використані для розробки робочих навчальних програм, навчально-методичних комплексів і методичних рекомендацій із дисциплін, що вивчаються під час професійної підготовки майбутніх учителів; для організації інформаційного супроводу цієї підготовки у педагогічному університеті; для вимірювання і оцінювання професійної компетентності майбутніх учителів; студентами магістратури, викладачами, аспірантами, вчителями, керівниками освітніх закладів із метою підвищення ефективності навчального та управлінського процесів, наукової діяльності, під час підготовки слухачів курсів підвищення кваліфікації, викладачів вищих навчальних закладів, учителів загальноосвітніх шкіл і керівників навчальних закладів.

Результати дослідження впроваджено в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького (довідка № 06/1545 від 24.09.2012 р.), Бердянському державному педагогічному університеті (довідка № 58-08/1887 від 06.09.2012 р.), Запорізькому національному університеті (довідка № 01-25/118 від 21.09.2012 р.), Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка (довідка № 1/2212 від 11.09.2012 р.), Маріупольському державному університеті (довідка № 1294/01-23/08 від 13.09.2012 р.), Українській інженерно-педагогічній академії (довідка № 106-04-113 від 03.09.2012 р.), Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії (довідка № 593 від 04.09.2012 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі подані в дисертації наукові результати одержані самостійно. У навчально-методичних посібниках автору належить: “Створення електронного підручника: принципи, вимоги та рекомендації” – ідея загальної структури посібника та зміст розділів: вступ, 1.2, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.4, 2.5, 2.6;

“Використання мультимедійного проектора та електронної інтерактивної дошки в навчально-виховному процесі ВНЗ” – ідея загальної структури посібника та зміст розділів: 1.1, 1.2, 3.1, 3.2, 3.3, 4.2, 4.3, 4.4; “Професійна підготовка викладач-тьютора: теорія і методика” – зміст розділів: 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2; “Основи розробки веб-додатків” – ідея загальної структури посібника та зміст розділів: “HTML”, “Інтегровані середовища розробки”, “Засоби налагодження, PHP”, “Основи реляційних баз даних на прикладі MySQL”, “Публікація в мережі”, “Системи керування контентом”, “Методології керування програмними проектами”, “Bug tracker”, “Сертифікація знань”; “Вступ до спеціальності програміста” – ідея загальної структури посібника та зміст розділів: 1, 4, 5, 7. У методичних рекомендаціях для виконання лабораторних робіт із курсів: “Веб-програмування” – ідея загальної структури методичних рекомендацій, зміст курсу та зміст лабораторних робіт 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15; “Комп’ютерні мережі” – ідея загальної структури методичних рекомендацій, зміст курсу та зміст лабораторних робіт 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14; щодо написання кваліфікаційних робіт – загальна концепція та структура методичних рекомендацій, а також зміст розділів: “Вимоги до змісту кваліфікаційної роботи”, “Оформлення дослідно-експериментальної роботи”; “Використання інформаційно-контролюючого комплексу “Електронний журнал” – обґрунтування вимог до його функцій, інтерфейсу, структури, звітності та статистики, а також опис методики оцінювання тестів із використанням претензійного рівня студентів. У електронних підручниках: “Хорова культура України”, “Музична культура України ХХ – початок ХХІ ст.”, “Адміністрування комп’ютерних мереж”, “WEB-програмування”, “Вступ до спеціальності”, “Аналіз соціальних мереж” автору належить ідея, розробка загальної концепції та структури цих підручників, обґрунтування програмного інструментарію, виокремлення вимог до інтерфейсу підручників, відбір текстових і графічних матеріалів. У програмних тренажерах: “Операційна система Mac OS”, “Офісні додатки Microsoft Office 2010”, “Робота з 3DSMax”, “Moodle” авторів належить загальна концепція, структура, сценарій, зміст практичних завдань і контрольних запитань. У наукових статтях, підготовлених у співавторстві з Є. В. Дудченком, Г. О. Котовою, К. П. Осадчою авторськими є концептуальні ідеї, положення, зміст та висновки, пов’язані з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів.

Ідеї співавторів у дисертації не використовувалися.

На захист виносяться такі наукові положення:

1. Концепція системного інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету розкриває теоретичні та методичні засади системного використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному й адміністративно-управлінському процесі педагогічного університету; визначає технології відбору змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів із урахуванням напрямку і фаху їх підготовки; індивідуального підходу у формуванні готовності

майбутнього вчителя до застосування нових інформаційних технологій у професійній діяльності та самовдосконаленні упродовж життя.

2. Система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету являє собою взаємозумовлену та взаємопов'язану сукупність змісту, форм, методів і засобів професійної підготовки майбутнього учителя, а також організаційно-педагогічних умов їх реалізації. Така система спрямована на інформаційно-технологічну підтримку професійно-впорядкованих дій суб'єктів освітнього процесу в інформаційному просторі педагогічного університету при активному застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій та включає такі основні підсистеми: професійно-педагогічну, технологічну, управлінську та критеріально-результативну.

3. До організаційно-педагогічних умов функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням напрямку та фаху їх підготовки в умовах педагогічного університету віднесено: необхідність системного використання інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням напрямку та фаху їх підготовки; забезпечення ефективної циркуляції інформаційного потоку між суб'єктами навчального процесу і структурними елементами системи інформаційно-технологічного забезпечення; використання форм і методів мультимедійного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів у педагогічному університеті; використання електронних видань у процесі професійної підготовки майбутніх учителів; уведення в навчально-виховний процес педагогічного університету освітніх засобів Інтернет; інтеграція дистанційного навчання в професійну підготовку майбутніх учителів.

4. Критерії ефективності системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів, доцільно класифікувати на дві групи: критерії ефективності функціонування системи (статистичний, оптимальності) та критерії ефективності професійної підготовки майбутніх учителів засобами системи інформаційно-технологічного забезпечення (мотиваційний, пізнавальної активності, інформаційно-комунікаційний, креативності, комунікативний, психологічної комфортності).

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорено на 29 наукових і науково-методичних конференціях різних рівнів: *міжнародних* – “Інформатизація освіти України” (Херсон, 2008), “ІКТ в освіті, дослідженнях та індустріальних додатках: інтеграція, гармонізація та трансфер знань” (Херсон, 2011), “Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи” (Мелітополь, 2011), “Наука та освіта в сучасному університеті у контексті міжнародного співробітництва” (Луганськ, 2011); V міжнародному форумі “Трансфер технологій та інновації: бізнес, влада, регіони” (Київ, 2011); *всеукраїнських* – “Професіоналізм педагога у контексті європейського вибору України” (Ялта, 2006), “Інформаційні технології в освіті” (Мелітополь, 2006), “Вища школа України в умовах глобалізації та інтеграції” (Черкаси, 2008), “Інформаційні

технології в системі підготовки фахівців у вищій школі” (Київ, 2008), “Інформаційно-комунікаційні технології навчання” (Умань, 2008), “Нові інформаційні технології в освіті та природничо-математичних науках” та “Антропологічна експертиза стратегій і практик сучасної вищої освіти” (Мелітополь, 2010), “Інформаційні технології в освіті, науці і техніці” (Черкаси, 2010), “Інноваційна педагогічна освіта в умовах інформаційного суспільства” (Нікополь, 2011), “Наука та освіта в сучасному університеті у контексті міжнародного співробітництва” (Маріуполь, 2011), “Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: традиції, новації, перспективи” (Київ, 2011); на звітній науковій конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України за 2007 рік (Київ, 2008); на *виїзних засіданнях* наукової школи з проблем творчості й технологій у неперервній професійній освіті “Наукові дослідження неперервної професійної освіти в контексті вирішення державної проблеми: забезпечення здоров’я української нації” (Київ-Запоріжжя, 2008), “Неперервна педагогічна освіта: сучасні парадигми та технології їх реалізації” (Хмельницький, 2009), “Проблема полікультурності у неперервній професійній освіті” (Київ-Маріуполь, 2010), “Компетентнісний підхід у сучасній університетській освіті” (Київ-Рівне, 2011), “Освіта для інформаційного суспільства” (Київ, 2012); *на виставках* – III виставка-презентація “Освіта України “Інноваційні технології навчання” (Київ, 2006), “Сучасна освіта в Україні – 2008” (Київ, 2008), V виставка-презентація “Інноваційні технології навчання” (Київ, 2008), “Сучасна освіта в Україні – 2009” (Київ, 2009), XII Міжнародна виставка навчальних закладів “Сучасна освіта в Україні – 2010” (Київ, 2010), II Міжнародна виставка “Сучасні навчальні заклади – 2011” (Київ, 2011), XV ювілейна міжнародна виставка “Сучасна освіта в Україні – 2012” (Київ, 2012); на засіданнях Вченої ради, кафедри педагогіки і педагогічної майстерності, кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук на тему “Педагогічні засади професійного консультування молоді засобами Інтернет” була захищена у 2006 році. Матеріали та результати кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використано.

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 97 працях, із них 66 – одноосібні, в тому числі: 1 монографія (19,04 авт. арк.), 2 навчальних посібники з Грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (у співавторстві), 6 навчально-методичних посібників, 3 навчальні програми, 13 методичних рекомендацій, 38 статей у наукових виданнях (34 – у фахових виданнях України, серед яких 4 – у електронних фахових виданнях); 11 статей і тез у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій; 7 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір. Загальний обсяг особистого внеску автора становить 150,53 друкованих аркушів.

Структура і обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п’яти розділів і висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел

(549 найменувань, із них 65 – іноземними мовами), 22 додатка на 87 сторінках. Робота містить 27 таблиць і 22 рисунка. Загальний обсяг роботи – 559 сторінок, із них – 407 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження обраної проблеми; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, методи дослідження, його методологічну і теоретичну основу, подано концепцію дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження; особистий внесок здобувача; наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** – *“Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій”* – проаналізовано базові поняття дослідження; сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів; досліджено проблеми професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічній теорії; подано сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Науковий тезаурус дослідження професійної підготовки майбутніх учителів засобами системи інформаційно-технологічного забезпечення формують поняття, які утворюють семантичне поле з трьох груп. Перша група включає поняття для визначення концептуальних підходів дослідження професійної підготовки майбутнього вчителя як педагогічної системи. До таких понять віднесено: система, елементи системи, підсистема, структура, системний підхід, системний аналіз, системність, педагогічна система. Друга група понять висвітлює специфіку професійної підготовки майбутнього вчителя (професія, професійна освіта, педагогічна освіта, професійна підготовка, професійно-педагогічна підготовка, спеціальність, кваліфікація, майбутній фахівець, майбутній учитель, професійна підготовка майбутнього вчителя). Третя група включає поняття, що розкривають специфіку інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів (інформація, інформаційні технології, інформаційно-комунікаційні технології, технологія, педагогічна технологія, інформаційно-технологічне забезпечення, система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів).

У дослідженні ключовими поняттями є: система, педагогічна система, професійна підготовка майбутнього вчителя, інформаційно-технологічне забезпечення, система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів. Система розуміється як предметно або логічно упорядкована сукупність складових і зв'язків між ними, що виконує певні функції (В. Оконь). Елементи системи – її складові частини, в свою чергу, можуть бути системами (підсистемами) (В. М. Романов), спільне функціонування яких необхідно і достатньо для досягнення мети системи (В. Б. Кошарський).

Педагогічна система розглядається у роботі як соціально обумовлена цілісність взаємодіючих на основі співробітництва між собою, навколишнім середовищем та духовними і матеріальними цінностями учасників педагогічного процесу, спрямована на формування та розвиток особистості (Т. І. Дмитрієнко).

Професійна підготовка майбутнього вчителя визначена у дослідженні як процес набуття особистістю суб'єктивного досвіду професійно-педагогічної діяльності, що надає можливість системно й цілісно діяти на основі гуманістичних ціннісних орієнтацій, закладених у сучасних освітніх концепціях.

На основі теоретичного аналізу та розуміння інформаційних технологій як сукупності методів і засобів збору, збереження, обробки, передачі та подання інформації, що розширює знання людей та їх можливості управління технічними і соціальними процесами (М. І. Жалдак), у дослідженні виокремлено та визначено такі їх групи: гіпертекстові, мультимедійні, мережні, телекомунікаційні, автоматизовані, офісні, комп'ютерні технології та експертні системи.

Інформаційно-технологічне забезпечення розглядається як сукупність його інформаційної та технологічної складових, що використовується для здійснення діяльності з одержання, систематизації, аналізу і використання відомостей про об'єкти та явища навколишньої дійсності на основі послідовних операцій із використанням необхідних інформаційно-комунікаційних засобів.

Система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів розглядається в дисертації як взаємозумовлена та взаємопов'язана сукупність змісту, форм, методів і засобів професійної підготовки майбутнього учителя, а також організаційно-педагогічних умов їх реалізації, що спрямована на інформаційно-технологічну підтримку професійно-впорядкованих дій суб'єктів освітнього процесу в інформаційному просторі педагогічного університету при активному застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій. В основу системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів закладено врахування особливостей підготовки вчителів різного напрямку та фаху.

У розділі проаналізовано сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів. Доведено, що провідними з них є: реалізація у професійній підготовці майбутніх учителів положень Болонського процесу; орієнтація на виконання вимог міжнародних організацій щодо професійної підготовки вчителів; забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів на засадах, відображених у нормативних документах України; упровадження ідей сучасних європейських і вітчизняних досліджень (інклюзивна освіта, здоров'язбережувальне та неперервне навчання, освіта в інтересах сталого розвитку, компетентнісний підхід, демократія, створення єдиної зони європейської освіти); спрямовування на таке оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями, що передбачає їх використання майбутніми вчителями не лише як засобу унаочнення навчальної інформації, а й життєво необхідної складової професійного й особистісного росту та самовдосконалення.

Аналіз наявних досліджень проблеми професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічній теорії засвідчив, що вітчизняні науковці до пріоритетних напрямів її наукових розробок відносять: урахування світових тенденцій інтеграції, гуманізації та естетизації суспільства; сучасні стратегії розвитку вищої педагогічної освіти; застосування особистісно орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутніх учителів; використання педагогічного проектування та конструювання у навчальному процесі вищого педагогічного навчального закладу; формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до професійного самовдосконалення; оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів на основі запровадження досягнень інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема мультимедіа, дистанційного навчання через Інтернет, цифрових і віртуальних університетів, автоматизованих систем управління вищим навчальним закладом, електронних інформаційних ресурсів, інформаційних освітніх середовищ, систем автоматизації моніторингу освіти, технологій медіа- та мобільного навчання, Веб 2.0 та мережевої педагогіки.

Вивчення сучасного стану професійної підготовки майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій підтвердило актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми.

Анкетування майбутніх учителів показало, що тільки 9 % опитуваних вказали на систематичне використання інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях; 61% респондентів вважають, що найчастіше комп'ютери використовуються у процесі викладання інформатики. Дослідження практики застосування викладачами інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів показало, що 36 % із них на своїх заняттях використовують комп'ютерні програми, 34 % – ресурси глобальної мережі, 34 % – демонстраційну техніку (мультимедійний проектор, сенсорну дошку), 28 % – периферійну техніку (принтер, сканер, цифровий фото- або відео апарат тощо), 21 % – ресурси локальної мережі.

Аналіз стану використання Інтернет у професійній підготовці майбутніх учителів засвідчив, що 84 % опитуваних серед наявних можливостей Інтернет найчастіше застосовують пошук і використання інформації та ресурсів, 59 % – електронну пошту, 36 % – чати, 34 % – форуми, 27 % – ICQ або аналогічні технології, 8 % – дистанційну освіту. Лише 12 % опитуваних викладачів беруть участь в Інтернет-проектах, 12 % – у мережевій взаємодії, 10 % – у телеконференціях, 6 % – здійснюють самостійну організацію та підтримку Інтернет-ресурсів або Інтернет-проектів.

Вивчення стану застосування майбутніми учителями електронних освітніх ресурсів показало, що 51 % респондентів використовують їх під час підготовки до занять, 39 % – на заняттях, 38 % – у самостійній роботі, 18 % – для самоосвіти, 6 % – тільки для ознайомлення, 19 % зазначили, що електронні освітні ресурси не використовують взагалі.

Аналіз навчальних планів вищих педагогічних навчальних закладів України засвідчив недостатню кількість годин, що відводяться на вивчення інформатичних дисциплін та їх недоцільний розподіл.

У другому розділі – *“Зарубіжний досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів”* – проаналізовано професійну підготовку майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій у країнах Європейського Союзу, Канади, США та Російській Федерації; висвітлено особливості професійної підготовки вчителів у країнах Сходу (В’єтнам, Ізраїль, Індія, Корея, Китай, Сінгапур, Туреччина, Японія).

Аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх учителів у країнах Європейського Союзу засвідчив, що системи професійної підготовки вчителів цих країн у 80-90-х роках ХХ століття зазнали модернізації через нові економічні процеси в суспільстві та розвиток інформаційних технологій, а на сучасному етапі відображають прийняту цими державами стратегію підтримки вчителів з метою підвищення якості освіти в Європі. Так, нині у Франції значна увага приділяється сучасним інформаційним технологіям навчання, що передбачає використання різноманітних технічних засобів навчання, зокрема мультимедійних, оволодіння прогресивними технологіями навчання і виховання, адаптацію їх до предметної діяльності та технології дистанційного навчання, що здійснюється через активне використання інформаційно-комунікаційних технологій. Аналіз професійної підготовки майбутніх учителів у Німеччині й Австрії дозволяє стверджувати, що важливе місце у професійній підготовці майбутніх учителів займають питання медіаосвіти, електронного навчання, віртуальних форм організації наукової діяльності (віртуальні ярмарки науки). У Великій Британії здійснюється ефективно використання цифрових технологій (особливо дистанційних) у професійній підготовці майбутніх учителів, що, як наголошують британські вчені, значно підвищує рівень освіти у школах і коледжах та стимулює розвиток промисловості країни. В Республіці Польща важливим напрямом реформування системи педагогічної освіти стало впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що вплинуло на зміну ролі вчителя як авторитета, який володіє ґрунтовними знаннями і вміннями, на модератора, аніматора або провідника по всьому світу знань, що повинен бути готовим до використання інформаційно-комунікаційних технологій у власній праці, а також у роботі з учнями. Напрацьовані результати країн Балтії щодо впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій в освіті є безцінним досвідом для України, особливо актуальними аспектами є: підтримка на державному рівні умов для розвитку вищої електронної освіти, дистанційної освіти та безперервного навчання упродовж життя; закріплені в законах про вищі навчальні заклади принципи їх академічної автономії. Спільним для європейських країн явищем у інформатизації професійної підготовки майбутніх учителів є використання глобальних освітніх мереж і мереж для учителів, що надають можливість студентам, учителям і викладачам усього світу обмінюватися досвідом.

Система професійної підготовки майбутніх учителів Канади та США характеризується широким обговоренням проблем професійної педагогічної підготовки, зокрема засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Провідними завданнями навчальних програм освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр”, “магістр” та “доктор” у Канаді є розвиток умінь і навичок використання комп’ютерів та інформаційно-комунікаційних технологій, що закріплено у “Комплексній програмі комп’ютерної грамотності”. Як свідчить здійснений у дисертації теоретичний огляд вітчизняних і зарубіжних досліджень, у США здійснено чимало наукових розвідок із висвітлення практичних результатів щодо можливостей застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів, а саме: формування комп’ютерної грамотності, упровадження мобільного навчання, застосування технологій хмарних обчислень, гео-сервісів, особистих веб-сайтів, семантично-сумісних програм і смарт-об’єктів.

Підготовка та перепідготовка учителів до використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальній діяльності є пріоритетом інформаційної безпеки Російської Федерації. Для забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в електронну форму трансформується більшість навчальних, наукових і методичних праць; здійснюється розробка значної кількості важливих освітніх інформаційних ресурсів; відбувається об’єднання інформаційних засобів і ресурсів освітнього процесу, позанавчальної, науково-дослідної та організаційно-управлінської діяльності у єдине інформаційно-освітнє середовище. За умов географічної віддаленості регіонів країни, значної популярності серед російських науковців набувають можливості Інтернет-технологій: мережеві спільноти, колективні освітні ресурси, телекомунікаційні проекти, дистанційна та мережева освіта, телеконференції, мережеві ігри, методи інформаційного ресурсу, демонстраційних прикладів, онлайн та слайд лекції, Email-консультації.

Для більшості країн Сходу в умовах глобалізації та інформатизації суспільства характерним є процес реформування освіти: підвищується роль університетської педагогічної освіти; зростають вимоги до рівня професійних знань педагогів; здійснюється комп’ютеризація професійної підготовки майбутніх учителів і систематичне використання Інтернет; реалізується інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у програми професійної підготовки вчителів. Показовим щодо цього є досвід Японії та Сінгапура, забезпечений адекватними умовами для реалізації професійної підготовки майбутніх учителів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (об’єднання мереж, дистанційне навчання, супутниковий зв’язок, Інтернет-технології).

У третьому розділі – *“Концептуальні підходи до розробки системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету”* – сформульовано концепцію системного інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів; розроблено й обґрунтовано складові системи інформаційно-

технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету; обґрунтовано компоненти професійної підготовки майбутніх учителів засобами системи інформаційно-технологічного забезпечення.

Провідна ідея концепції ґрунтується на тому, що система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету має будуватись на основі комплексного та системно-зумовленого використання у навчально-виховному й управлінському процесі вищого педагогічного навчального закладу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, комп'ютерно-орієнтованих методів, форм і засобів навчання для забезпечення функціонування змісту професійної підготовки вчителів з урахуванням напрямку і фаху їх підготовки, індивідуального підходу щодо формування готовності майбутніх учителів до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності і самовдосконалення упродовж життя.

Метою розробки системи інформаційно-технологічного забезпечення в умовах педагогічного університету є підвищення рівня професійної підготовки майбутніх учителів та поетапне формування у них інформаційно-комунікаційної компетентності, позитивної мотивації до навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, пізнавальної активності щодо оволодіння ними, створення відчуття комфортності в сучасному інформаційному середовищі.

Система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів (СІТЗ) в умовах педагогічного університету (рис. 1) включає такі основні підсистеми: професійно-педагогічну, технологічну, управлінську та критеріально-результативну. Професійно-педагогічна підсистема відображає процес удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів шляхом використання доцільних традиційних і комп'ютерно-орієнтованих форм, методів, засобів навчання та контролю успішності студентів, відбору інваріантного й варіативного змісту інформатичних дисциплін для професійної підготовки майбутніх учителів різного фаху.

Технологічна підсистема відображає використання, розробку і впровадження засобів інформатизації навчально-виховного процесу педагогічного університету та інформаційних ресурсів, що складають інформаційне освітнє середовище університету. Управлінська підсистема відображає функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення на управлінському та суб'єкт-суб'єктному рівнях, що передбачає участь керівників навчального закладу, спеціалістів із інформаційно-комунікаційних технологій, співробітників, викладачів і студентів у впровадженні та використанні системи.

Критеріально-результативна підсистема відображає критерії та показники, згідно з якими проводиться моніторинг якості професійної підготовки майбутніх учителів і визначення результату впровадження системи інформаційно-технологічного забезпечення.

Рис.1. Система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету

Системотвірним чинником самої можливості функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення є інформаційний потік, який відповідно до засад педагогічної логістики охоплює всі компоненти професійної підготовки майбутніх учителів (цільовий, змістовий, процесуально-діяльнісний, результативний) засобами системи інформаційно-технологічного забезпечення через процеси збору, циркуляції, аналізу й оцінювання даних, відомостей та інформації навчального характеру, спрямованих на задоволення потреб суб'єктів навчально-виховного та управлінського процесу вищого педагогічного навчального закладу.

У четвертому розділі – “Організаційно-педагогічні умови функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету” – обґрунтовано організаційні умови впровадження мультимедійного навчання майбутніх учителів;

використання електронних видань та освітніх засобів Інтернет у професійній підготовці майбутніх учителів; організацію дистанційного навчання майбутніх учителів.

У розділі обґрунтовано організаційні умови мультимедійного навчання, яке є ефективним для унаочнення, ілюстрування та подання структурованої інформації. Доведено, що можливість об'єднання тексту, звуку, графіки, фото, відео в однорідному цифровому поданні посилює емоційний вплив на особистість майбутнього вчителя, сприяє кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу.

Подано класифікацію мультимедійних технологій, доцільних для використання під час професійної підготовки: графічні, відео, анімація, аудіо, тривимірна графіка та віртуальна реальність, а також їх склад – спеціальні апаратні (комп'ютер, звукові плати, акустичні системи з навушниками або динаміками, мультимедійний проектор, сенсорна та інтерактивна дошки) і програмні засоби (відеопрограми, мультимедійні презентації, слайд-шоу, енциклопедії, мультимедійні курси, ігри, тренажери, віртуальні світи, навчальні мультимедіа-системи, редактори відеозображень, професійні графічні редактори, засоби для запису, створення і редагування звукової інформації; програми для маніпуляції з сегментами зображень, зміни кольору, палітри тощо). Показано, що мультимедійні технології можуть диференційовано використовуватися залежно від напрямку та фаху підготовки майбутніх учителів.

Визначено структуру мультимедійних курсів: мультимедійні лекції, практичні, семінарські, лабораторні заняття, засоби контролю, мультимедійні матеріали для організації самостійної роботи; мультимедійні довідникові ресурси та мультимедійні тренажери. Серед засобів мультимедійного навчання у дисертації виокремлено віртуальну реальність, що дозволяє студентам виконувати завдання, які їм складно було б виконати в реальному світі, особливо це є актуальним для людей з особливими потребами.

У процесі дослідження виокремлено переваги мультимедійних технологій як для викладача, так і студента, а також педагогічні умови, що сприяють зануренню студентів до мультимедійного освітнього середовища. Класифіковано лекції за ступенем використання мультимедійних технологій на мультимедійні, частково мультимедійні та традиційні. Зазначено, що важливою умовою мультимедійного навчання майбутніх учителів є їх залучення до процесу розробки мультимедійних технологій, що сприятиме формуванню їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності як здатності розробляти мультимедійні програми і застосовувати їх у майбутній професійній діяльності.

У розділі з'ясовано відмінності електронного підручника від друкованих джерел; виокремлено та проаналізовано етапи створення електронних підручників (відбір навчального матеріалу, формування групи фахівців, розробка структури та дизайну, відбір апаратних і програмних засобів розробки, програмна реалізація електронного підручника, реалізація гіпертекстових посилань у тексті, відбір матеріалу для мультимедійного втілення, розробка контрольних запитань,

тестування та доробка електронного підручника, впровадження електронного підручника, отримання авторського права); визначено його структуру (головна сторінка, базова навчальна програма, робоча програма, лекції, практичні (семінарські заняття), самостійна робота, методичні поради по роботі з електронним підручником, література, глосарій) та структурні елементи (інформаційний фрагмент, тема, вузол, посилання). Визначено вимоги щодо гіпермедійної структури електронних підручників, що містить різні види інформації (графіка, анімація, відео, звук, гіпертекст). На основі статистичної методики підрахунку кількості відвідувачів ресурсу, на якому розміщено електронні видання університету, підкреслено важливість для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів, цілодобового доступу студентів і викладачів до цих електронних підручників.

У дисертації класифіковано освітні засоби Інтернет, що призначені для використання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів, за функціональним призначенням, широтою охоплення, педагогічними задачами та типом інформації. Відповідно до функціонального призначення було виокремлено засоби для пошуку відомостей, літературних джерел, мультимедійної інформації; для передачі, зберігання та розповсюдження інформації; для спілкування; для роботи з текстовою, презентаційною, табличною, графічною та відеоінформацією; для автоматичного перекладу тексту; для агрегації інформаційних потоків; для створення інформаційних ресурсів; для спільної роботи; для створення і роботи з базами даних. За широтою охоплення виділено і схарактеризовано часткові, основні та загальні освітні засоби Інтернет. Згідно педагогічних завдань – засоби Інтернет, що забезпечують базову професійну підготовку, для практичної підготовки, допоміжні та комплексні. За типом інформації – засоби для роботи з текстовою інформацією, засоби для роботи з візуальною інформацією, засоби для роботи з аудіо інформацією, засоби роботи з комбінованою інформацією.

У розділі висвітлено дидактичні особливості різних засобів Інтернет (електронна пошта, World Wide Web, соціальні сервіси (соціальні пошукові системи, засоби для збереження закладок, соціальні сервіси збереження мультимедійних ресурсів, мережеві щоденники (блоги), ВікіВікі, карти знань, соціальні геосервіси, соціальні мережі, рекомендаційні сервіси, мешапи, віртуальні світи), веб-конференції) та розкрито напрями їх використання у професійній підготовці майбутніх учителів певного фаху.

Наголошено на важливості використання в процесі професійної підготовки майбутніх учителів спеціальних мережних програм, побудованих на мережній взаємодії користувачів. До таких у дисертації віднесено Google Apps Education Edition, що розділено на такі групи: комунікативні, засоби взаємодії, управлінські, додаткові (загального і навчального призначення). Вони утворюють зручне середовище не лише для одночасної роботи декількох людей, а і для організації спільної роботи великої кількості співробітників навчального закладу або віддаленої роботи людей, що знаходяться в різних регіонах країни.

Виокремлено заходи щодо організації навчання майбутніх учителів з використанням дистанційних технологій, які розподіляються на ті, що стосуються роботи вищого педагогічного навчального закладу та діяльності викладача і студента. Запропоновано оновлене визначення традиційних організаторських, дидактичних, перцептивних, комунікативних, сугестивних, дослідницьких, науково-пізнавальних і предметних умінь майбутніх учителів у процесі використання дистанційних технологій навчання. Виділено найдоцільніші засоби організації дистанційного навчання.

У п'ятому розділі – *“Організація і проведення експериментальної роботи”* – подано етапи та методика проведення експериментальної роботи, здійснено аналіз її результатів, запропоновано прогностичні напрями щодо професійної підготовки майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Експериментально-дослідна робота здійснювалася упродовж 2006-2011 рр. на базі шести вищих навчальних закладів України. Педагогічний експеримент мав за мету перевірити ефективність розробленої системи інформаційно-технологічного забезпечення на основі критеріїв, виділених у дві групи: критерії ефективності функціонування системи (статистичний, оптимальності) та критерії ефективності професійної підготовки майбутніх учителів засобами системи інформаційно-технологічного забезпечення (мотиваційний, пізнавальної активності, інформаційно-комунікаційний, креативності, комунікативний, психологічної комфортності).

Ефективність системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів перевірялася за такими методиками: опитувальник А. Шострома *“Самоактуалізуюча особистість”* для визначення критерію пізнавальної активності (шкала *“пізнавальна потреба”*) та критерію креативності (шкала *“креативність”*); методика Т. І. Ільїної *“Мотивація навчання у ВНЗ”* для визначення критерію мотивації; тести В. Ф. Ряховського *“Оцінка рівня товарищескості”* та *“Оцінка комунікативних умінь”* для визначення критерію комунікативності; методика Дж. Тейлора *“Особистісна шкала прояву тривоги”* для визначення критерію психологічної комфортності.

У процесі дослідження було розроблено наступні методики: аналіз відвідуваності інформаційних ресурсів для визначення статистичного критерію, експертної оцінки для визначення критерію оптимальності, визначення рівня інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів.

Вибіркову сукупність становили студенти I-V-их курсів факультету інформатики і математики, хіміко-біологічного, природничо-географічного та соціально-гуманітарного факультетів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Аналіз результатів експериментальної роботи за статистичним критерієм засвідчив, що переважна більшість ресурсів упродовж шести експериментальних років розвивалися, на що вказує зростання розмірів баз даних, кількості зареєстрованих користувачів і відвідувачів ресурсів. За результатами порівняння

даних встановлено, що система інформаційно-технологічного забезпечення за статистичним критерієм ефективна на 87,5 %. Підтвердженням високого показника ефективності розробленої системи згідно з цим критерієм є зростання показників Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького серед українських університетів у міжнародному рейтингу “Webometrics” (із 124 місця у 2009 році – до 25 місця у 2012 році).

Позитивна динаміка середніх арифметичних показників критерію оптимальності “до” і “після” експерименту становить – 1,03, що вказує на приріст показника критерію оптимальності на 76,3 %. Аналіз вхідних і вихідних показників мотивації до навчання, рівнів пізнавальної активності, інформаційно-комунікаційної компетентності, креативності, комунікативності, рівня тривожності засвідчив майже однакові результати в експериментальній і контрольній групах до експерименту, і позитивну динаміку в обох групах після його завершення. Проте, в експериментальній групі різниця між вхідними і вихідними показниками більш значуща. Так, у експериментальній групі (ЕГ) відсоток студентів із мотивацією до набуття знань збільшився із 41,2 % до 52,3 %, з мотивацією на оволодіння професією – збільшився із 9,3 % до 13,9 %, а з мотивацією на одержання диплома зменшився – із 49,7 % до 33,7 %. Після експерименту в ЕГ відсоток студентів із високим рівнем пізнавальної активності збільшився з 0,6 % до 3,7 %, із середнім – збільшився з 33 % до 46,1 %, із низьким – зменшився з 66,4 % до 50,2 %.

Значущою є різниця між вихідними показниками рівня інформаційно-комунікаційної компетентності в контрольній та експериментальній групах на користь останньої, що засвідчує вагомий вплив запровадженої системи. Так, у контрольній групі (КГ) з 14,42 % до 48,75% зросла частка студентів із високим рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності, а у ЕГ – з 15,79 % до 65,02 %. За результатами експерименту констатовано незначну відмінність між вихідними показниками рівня креативності в контрольній та експериментальній групах, що вказує на недостатній вплив системи інформаційно-технологічного забезпечення на формування креативної компетентності. Після проведення експерименту у ЕГ відсоток студентів із високим рівнем комунікативності збільшився у порівнянні з КГ на 2,14 %. Також у КГ і ЕГ значно різняться показники рівня товариськості: 57,63 % порівняно з 76,47 % відповідно (високий рівень); 14,02 % порівняно з 3,1 % відповідно (середній рівень). Показовою є динаміка рівня тривожності: в ЕГ студентів із низьким рівнем показника збільшилася з 0,62 % до 4,95 %, а у КГ – зменшилася з 1,23 % до 0,62 %.

На основі аналізу одержаних експериментальних даних було перевірено гіпотезу формувального етапу експерименту, розподіленої на часткові гіпотези, кожна з яких була підтверджена, а отже було зроблено висновок про підтвердження основної гіпотези щодо впливу системи на ефективність професійної підготовки майбутніх учителів за критеріями оптимальності, мотиваційним, пізнавальної активності, інформаційно-комунікаційним, комунікативності, креативності та психологічної комфортності (табл.1).

Дані щодо перевірки гіпотези формувального етапу експерименту

Критерій	Значення “до”	Значення “після”
Оптимальності	$t_{емп} = 8,522 > 2,75 = t_{кр}$	
Мотиваційний	$\chi^2_{емп} = 1,025 < \chi^2_{кр} = 5,99$	$\chi^2_{емп} = 17,63 > \chi^2_{кр} = 5,99$
Пізнавальної активності	$\lambda = 0,153 < \lambda_{0,05} = 1,36$	$\lambda = 2,056 > \lambda_{0,05} = 1,36$
Інформаційно-комунікаційний	$\lambda = 0,433 < \lambda_{0,05} = 1,36$	$\lambda = 2,043 > \lambda_{0,05} = 1,36$
Креативний	$\lambda = 0,102 < \lambda_{0,05} = 1,36$	$\lambda = 1,802 > \lambda_{0,05} = 1,36$
Комунікативності (показники комунікативності, товарищескості)	$\lambda = 0,127 < \lambda_{0,05} = 1,36$	$\lambda = 1,42 > \lambda_{0,05} = 1,36$
	$\lambda = 0,267 < \lambda_{0,05} = 1,36$	$\lambda = 2,398 > \lambda_{0,05} = 1,36$
Психологічної комфортності	$\lambda = 0,433 < \lambda_{0,05} = 1,36$	$\lambda = 1,802 > \lambda_{0,05} = 1,36$

На основі порівняльного статистичного аналізу даних формувального етапу експерименту за допомогою t -критерія Стюдента, критерія Колмогорова-Смирнова та критерія однорідності χ^2 (критерій Пірсона) зроблено висновок про ефективність розробленої та впровадженої системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету. Отже, мета досягнута, гіпотеза доведена, завдання виконані.

Визначено прогностичні напрями щодо професійної підготовки майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема модернізацію професійної підготовки майбутніх учителів через організацію широкого доступу студентів і викладачів до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; підвищення конкурентоспроможності випускників вищих педагогічних навчальних закладів на ринку праці завдяки введенню стандартів підготовки з інформаційно-комунікаційних технологій; проектування і реалізація професійної підготовки майбутніх учителів як відкритої системи, здатної постійно вдосконалюватися.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз проблеми інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету показав, що сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів відображають необхідність реалізації положень Болонського процесу, виконання рекомендацій міжнародних організацій та директив національних органів влади щодо професійної підготовки учителів, упровадження ідей сучасних європейських та вітчизняних досліджень, спрямованих на доцільне та ефективне оволодіння майбутніми учителями інформаційно-комунікаційними технологіями навчання. У сучасній педагогічній теорії акцентується увага на проблемах професійної підготовки майбутніх учителів, серед яких: сучасні тенденції та стратегії вищої педагогічної освіти; застосування особистісно орієнтованого навчання; урахування сучасних напрямів інтеграції, гуманізації та естетизації суспільства; використання

педагогічного проектування та конструювання; формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до професійного самовдосконалення; модернізація професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів на основі запровадження досягнень інформаційно-комунікаційних технологій. Вивчення сучасного стану професійної підготовки майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій підтвердило актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми.

На основі аналізу зарубіжного досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів зроблено висновок, що у провідних країнах Європейського Союзу, США та Канаді із метою розв'язання проблем, пов'язаних з інформатизацією суспільства і освіти, урядами цих країн запроваджено низку програм із професійної підготовки майбутніх учителів і перепідготовки працюючих учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій; впроваджено стандарти з формування ІКТ-компетентності учителів; здійснюється підтримка розвитку мережевих педагогічних спільнот, організовано курси з дистанційного навчання та впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес. Країни Балтії, які швидко реагують на світові тенденції інформатизації суспільства, значну роль у професійній підготовці майбутніх учителів відводять електронним і дистанційним технологіям навчання. У Російській Федерації важливе значення у професійній підготовці майбутніх учителів займають інформаційно-комунікаційні технології, що задекларовано у національній концепції інформатизації освіти та відбивається у федеральних державних стандартах і освітньо-професійних програмах. Держава гарантує та підтримує розвиток педагогічних інформаційних ресурсів, сприяє формуванню банку електронних освітніх ресурсів, упровадженню дистанційних і віртуальних технологій навчання для майбутніх учителів. Серед країн Сходу показовим прикладом професійної підготовки майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій є досвід Японії та Сінгапуру, де забезпечено адекватні умови навчання за допомогою Інтернет (об'єднання мереж, дистанційне навчання, супутниковий зв'язок, Інтернет-технології).

2. Аналіз наукового тезаурусу дослідження системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів засвідчив, що професійна підготовка майбутніх учителів в умовах інформаційного суспільства передбачає орієнтацію на системний підхід, який закладає передумови формування системи інформаційно-технологічного забезпечення цієї підготовки в умовах педагогічного університету. Тому, одна з груп базових понять, що становлять теоретико-методологічну основу дослідження, містить поняття для визначення концептуальних підходів до професійної підготовки майбутнього вчителя як педагогічної системи. Друга група висвітлює специфіку професійної підготовки майбутнього вчителя. Третя – об'єднує поняття, які розкривають специфіку інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету. У дисертації визначено такі поняття:

інформаційно-технологічне забезпечення, система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів.

3. Обґрунтовано концепцію системного інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів, яка розкриває теоретичні та методичні засади системного використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному й адміністративно-управлінському процесі педагогічного університету; визначає технології відбору змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів із урахуванням напрямку і фаху їх підготовки; індивідуального підходу у формуванні готовності майбутнього учителя до застосування нових інформаційних технологій у професійній діяльності та до самовдосконалення упродовж життя. Концепція визначає провідну ідею, мету, завдання, концептуальні положення та принципи професійної підготовки майбутніх учителів засобами системи інформаційно-технологічного забезпечення із урахуванням напрямку і фаху їх підготовки, організаційно-педагогічні умови та вимоги до функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету.

4. Система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів включає такі підсистеми – професійно-педагогічну, технологічну, управлінську, критеріально-результативну. Кожна з цих підсистем має свої цілісні структурні елементи, пов'язані між собою взаємозв'язками та взаємовпливами, властивістю підпорядкування й цілісності та мають єдину мету – забезпечення високого рівня професійної підготовки майбутніх учителів із урахуванням напрямку і фаху їх підготовки, відповідно до вимог сучасного суспільства, згідно зі світовими та європейськими стандартами інформатизації освітнього простору і впровадження у процес професійної підготовки майбутнього вчителя інформаційно-комунікаційних технологій. Системотвірним чинником функціонування розробленої системи є інформаційний потік, який відповідно до засад педагогічної логістики охоплює всі компоненти професійної підготовки майбутніх учителів (цільовий, змістовий, процесуально-діяльнісний, результативний) засобами системи інформаційно-технологічного забезпечення.

5. Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням напрямку та фаху їх підготовки, до яких віднесено: розробку та системне використання інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів; забезпечення ефективної циркуляції інформаційного потоку між суб'єктами навчального процесу і структурними елементами системи інформаційно-технологічного забезпечення; використання форм і методів мультимедійного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів у педагогічному університеті; використання електронних видань у процесі професійної підготовки майбутніх учителів; введення в навчально-виховний процес педагогічного університету освітніх засобів Інтернет; інтеграція дистанційного навчання в професійну підготовку майбутніх учителів. Організаційно-педагогічні

умови функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення мають створюватися у вищих педагогічних навчальних закладах з урахуванням педагогічних, технічних і функціональних вимог.

6. Визначено критерії ефективності системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету, які класифіковано на дві групи: критерії ефективності функціонування системи, критерії ефективності професійної підготовки майбутніх учителів засобами системи. Перша група характеризує рівень затребуваності розробленої системи (статистичний критерій) та рівень виконання умов використання інформаційно-комунікаційних технологій (критерій оптимальності). Друга група визначає рівень мотивації до навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій (мотиваційний критерій); рівень пізнавальної активності (критерій пізнавальної активності); рівень інформаційно-комунікаційної компетентності (інформаційно-комунікаційний критерій); рівень креативності (критерій креативності); рівень товариськості та комунікативних умінь (критерій комунікативності); рівень тривожності студента у навчанні із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (критерій психологічної комфортності).

У процесі експериментального дослідження доведено, що всі показники, які характеризують систему інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів мають позитивну динаміку, особливо статистичний показник (зріс до 87,5 %), показник оптимальності (збільшився на 76,3 %), показник інформаційно-комунікаційної компетентності, за яким відсоток студентів із високим його рівнем в експериментальній групі збільшився з 15,79 % до 65,02 %.

7. Розроблено навчально-методичні матеріали щодо впровадження та використання системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів, а саме: навчально-методичні посібники “Використання мультимедійного проектора та електронної інтерактивної дошки в навчально-виховному процесі ВНЗ”, “Створення електронного підручника: принципи, вимоги та рекомендації”, “Використання системи дистанційного навчання Moodle у вищих навчальних закладах”, “Професійна підготовка викладач-тьютора: теорія і методика”, “Використання Інтернет-ресурсів для професійної підготовки майбутніх учителів”, “Використання комп’ютерних офісних технологій у професійній діяльності учителів”; методичні рекомендації по роботі з системою сайтів факультетів, з інформаційно-аналітичною системою “Університет”, з системою керування завданнями та часом; щодо використання інформаційно-контролюючого комплексу “Електронний журнал”, виконання лабораторних робіт з різних курсів; навчальні програми та навчально-методичні комплекси з інформатичних дисциплін; нормативні документи з комп’ютеризації навчального процесу та адміністративно-управлінської діяльності педагогічного університету.

Однак, проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів. Подальшого дослідження потребують проблеми системного і гнучкого оновлення змісту

професійної підготовки майбутніх учителів в контексті розвитку інформаційного суспільства, забезпечення неперервності та відкритості педагогічної освіти, професійної підготовки майбутніх учителів у магістратурі, практичного використання найактуальніших інформаційно-комунікаційних технологій у вищих педагогічних навчальних закладах, розробки та впровадження у навчальний процес інтерактивних комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання; порівняльно-педагогічний аналіз розвитку української та зарубіжних систем вищої педагогічної освіти; дидактичне обґрунтування впровадження електронного навчання в систему педагогічної освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Осадчий В.В. Система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів: моногр. / В. В. Осадчий. – Мелітополь: ТОВ “Вид. буд. ММД”, 2012. – 420 с.
2. Осадчий В.В. Опис технології пошуку освітньої інформації у Інтернет / В.В. Осадчий // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2006. – № 2. – С. 84-87.
3. Осадчий В.В. Сучасні інформаційні технології в освітньому просторі / В.В. Осадчий // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2006. – Вип. 1-2. – С. 132-138.
4. Осадчий В.В. Сучасні тенденції у неперервній освіті України / В.В.Осадчий // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2006. – №12. – С. 123-128.
5. Осадчий В.В. WEB-класифікатор як засіб систематизації наукової інформації / В.В. Осадчий, Є.В. Дудченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2007. – № 1. – С. 84-89.
6. Осадчий В.В. On-line сертифікація навчання фахівців – провідна технологія сучасності / В.В. Осадчий, Г.О. Котова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2007. – № 2. – С. 97-99.
7. Осадчий В.В. Роль пошукових систем Інтернет у неперервній професійній освіті / В.В. Осадчий // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2007. – №7. – С. 106-111.
8. Осадчий В.В. Місце магістратури у системі підготовки педагога вищої школи / В.В. Осадчий // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 2008. – С. 118-126. – (Серія “Педагогічні науки”; вип. 124).
9. Осадчий В.В. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів засобами комп'ютерно-орієнтованої системи навчання / В.В. Осадчий // Інформаційні технології в освіті: зб. наук. пр. – Херсон, 2008. – Вип. 2. – С. 90-95.

- 10.Осадчий В.В. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів засобами Інтернет сервісів та служб Google / В.В.Осадчий // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. пр. – К., 2008. – Вип. 4. – С. 244-257.
- 11.Осадчий В.В. Електронний навчально-методичний комплекс як складова інформаційно-технічного забезпечення навчального процесу університету / В.В.Осадчий // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2008. – С. 233-239. – (Серія “Педагогічні науки”, вип. 77, ч.2).
- 12.Осадчий В.В. Сучасні тенденції використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи / В.В. Осадчий // Педагогічний процес : теорія і практика: зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 2 – С. 190-207.
- 13.Осадчий В.В. Засоби інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів / В.В. Осадчий // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2009. – № 11. – С. 72-78.
- 14.Осадчий В.В. Соціальні сервіси Інтернет у професійній підготовці майбутніх учителів / В.В.Осадчий // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр. / за ред. А.Й. Сиротенко. – Хмельницький, 2009. – Вип. 6. – С. 146-152.
- 15.Осадчий В.В. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів / В.В. Осадчий // Зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету. – Бердянськ, 2009. – № 4. – С. 118-127. – (Педагогічні науки)
- 16.Осадчий В.В. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у роботу вищого навчального закладу / В.В.Осадчий // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2009. – № 4. – С. 22-28.
- 17.Осадчий В.В. Передумови та технології створення освітніх Інтернет-ресурсів / В.В. Осадчий // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2009. – № 22-23. – С. 162-170.
- 18.Осадчий В.В. Інформаційно-комунікаційні технології у професійній підготовці магістрів – майбутніх учителів / В.В.Осадчий // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2010. – № 3. – С.52-56.
- 19.Осадчий В.В. Методи, форми та засоби професійної підготовка учителів-тьюторів в умовах дистанційної форми навчання / В.В. Осадчий // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2010. – № 6. – С. 82-86.
- 20.Осадчий В.В. Автоматизація процесу створення електронних навчально-методичних комплексів з дисциплін / В.В. Осадчий // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2010. – № 1-2. – С. 107-115.
- 21.Осадчий В.В. Система дистанційного навчання університету / В.В. Осадчий // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей. – Мелітополь, 2010. – С. 218-228. – (Серія “Педагогіка”; вип. V).

- 22.Осадчий В.В. Сервіси Інтернет для дистанційного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів [Електронний ресурс] / В.В. Осадчий / Інформаційні технології і засоби навчання: електрон. наук. фахове вид.. – 2010. – № 6 (20). – Режим доступу до журн.: [http://www.ime.edu-ua.net/em20/content/10ovvttf.htm](http://www.ime.edu.ua.net/em20/content/10ovvttf.htm).
- 23.Осадчий В.В. Мережні педагогічні співтовариства як засіб удосконалення професійної підготовки учителів [Електронний ресурс] / В.В. Осадчий / Інформаційні технології і засоби навчання: електрон. наук. фахове вид.. – 2010. – № 4 (18). – Режим доступу до журн.: <http://www.ime.edu-ua.net/em18/content/10ovvtpf.htm>.
- 24.Осадчий В.В. Проблеми організації професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічній теорії [Електронний ресурс] / В.В. Осадчий // Науковий вісник Донбасу. – 2010. – № 1 (9). – Режим доступу до журн.: http://almater.luguniv.edu.ua/magazines/elect_v/NN9/10ovvupt.pdf.
- 25.Осадчий В.В. Теорія і практика створення віртуального представництва педагогічного університету [Електронний ресурс] / В.В. Осадчий // Науковий вісник Донбасу. – 2010. – № 2 (10). – Режим доступу до журн.: http://almater.luguniv.edu.ua/magazines/elect_v/NN9/10ovvppu.pdf.
- 26.Осадчий В.В. Теорія і практика організації мобільної технології навчання у педагогічному університеті / В.В. Осадчий // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр. / гол. ред. І.М. Шоробура. – Хмельницький, 2011. – Вип. 9. – С. 258-263.
- 27.Осадчий В.В. Система сайтів факультетів як складова єдиного освітнього простору вищого навчального закладу / В.В.Осадчий // Інформаційні технології в освіті: зб. наук. пр. – Херсон, 2011. – Вип. 9. – С. 174-181.
- 28.Осадчий В.В. Мобільні технології навчання у професійній підготовці майбутніх учителів / В.В. Осадчий // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – К.-Вінниця, 2011. – Вип. 27. – С. 440-446.
- 29.Осадчий В.В. Теорія і практика медіаосвіти майбутніх учителів в умовах вищого навчального закладу / В.В. Осадчий // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2011. – № 3. – С. 24-35.
- 30.Осадчий В.В. Мультимедійні технології у професійній підготовці майбутніх учителів в умовах педагогічного університету / В.В. Осадчий // Педагогічний процес: теорія і практика. – К., 2011. – Вип. 2. – С. 129-141.
- 31.Осадчий В.В. Мультимедійні курси у професійній підготовці майбутніх учителів / В.В. Осадчий // Педагогічний процес: теорія і практика. – К., 2012. – Вип. 2. – С. 117-129.
- 32.Осадчий В.В. ІКТ у професійній підготовці майбутніх учителів у Російській Федерації, країнах Балтії та у Японії / В.В. Осадчий // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр. / гол. ред. І.М. Шоробура. – Хмельницький, 2012. – Вип. 11. – С. 213-219.

- 33.Осадчий В.В. Наукові конкурси у професійному розвитку студентської молоді / В.В.Осадчий // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2012. – № 6. – С. 81-89.
- 34.Осадчий В.В. Професійна підготовка майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: зарубіжний досвід / В.В. Осадчий // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2012. – Вип. 3-4. – С. 80-86.
- 35.Осадчий В.В. Соціальні Інтернет-мережі як засіб дистанційного навчання / В.В. Осадчий // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / гол. ред. В.В. Олійник. – К., 2012. – Вип. 7 (20). – С. 167-174.
- 36.Осадчий В.В. Электронный учебно-методический комплекс для обеспечения учебного процесса университета / В.В.Осадчий // Новые технологии в образовании. – Воронеж, 2009. – № 1. – С. 8-12.
- 37.Осадчий В.В. Использование социальных интернет-сетей для обучения будущих учителей / В.В. Осадчий // Новые технологии в образовании. – Воронеж, 2012. – № 3. – С. 26-30.
- 38.Осадчий В.В. Трансфер образовательных инноваций и технологий средствами Интернет / В.В. Осадчий // Технологии и методики в образовании. – Воронеж, 2012. – № 3. – С. 30-33.
- 39.Осадчий В.В. Возможности сетевых дневников для профессиональной подготовки преподавателей дистанционного обучения / В.В.Осадчий // Вестник социально-педагогического института. – Дербент, 2012. – №2(5). – С. 56-58.
- Праці апробаційного характеру***
- 40.Осадчий В.В. Современные тенденции развития информационных технологий / В.В. Осадчий // Інформаційні технології в освіті: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Мелітополь, 2006. – С. 42.
- 41.Осадчий В.В. Місце магістратури у системі підготовки педагога вищої школи / В.В. Осадчий // Вища школа в умовах глобалізації та інтеграції: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Черкаси, 2008. – С. 109-110.
- 42.Осадчий В.В. Досвід використання програмного комплексу “Електронний журнал” в МДПУ / В.В. Осадчий // Інформатизація освіти України: матеріали 4-ї Міжнар. наук.-практ. конф. – Херсон, 2008. – С. 52-53.
- 43.Осадчий В.В. Досвід розробки та впровадження інформаційно-аналітичної системи “Університет” / В.В. Осадчий // Інформаційно-комунікаційні технології навчання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Умань, 2008. – С. 79-80.
- 44.Осадчий В.В. Електронний журнал як засіб комп’ютерно-орієнтованого навчання / В.В. Осадчий // Інформаційні технології в освіті, науці і техніці: матеріали VI Всеукр. конф. молодих науковців ІТОН-2008. – Черкаси, 2008. – С. 98-99.
- 45.Осадчий В.В. Система інформаційно-технологічного забезпечення науково-освітньої діяльності університету / В.В. Осадчий // Управління розвитком: зб. наук. робіт. – Х., 2008. – № 14. – С. 63-64.
- 46.Осадчий В.В. Дистанційне навчання у неперервній педагогічній освіті: проблема підготовки викладача-тьютора / В.В. Осадчий // Неперервна педагогічна освіта:

- сучасні парадигми та технології їх реалізації / за заг. ред. С.О. Сисоєвої. – Хмельницький, 2009. – С. 91-109.
- 47.Осадчий В.В. Основні аспекти створення сайту бібліотеки вищого навчального закладу / В.В. Осадчий // Інформаційні технології в освіті, науці і техніці: тези доп. VII Всеукр. наук.-практ. конф.: у 2 т. – Черкаси, 2010. – Т.2. – С. 53.
- 48.Осадчий В.В. Досвід впровадження системи дистанційного навчання університету / В.В. Осадчий // Нові інформаційні технології в освіті та природничо-математичних науках: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. – Мелітополь, 2010. – С. 78-80.
- 49.Осадчий В.В. Концептуальні положення створення інтернет-ресурсу вищого навчального закладу / В.В. Осадчий, К.П. Осадча // Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. – Маріуполь, 2011. – С. 236-237.
- 50.Осадчий В.В. Проектування і розробка сайтів факультетів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького / В.В. Осадчий // ІКТ в освіті, дослідженнях та індустріальних додатках: інтеграція, гармонізація та трансфер знань: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Херсон, 2011. – С. 103-104.
- 51.Осадчий В.В. Використання сучасних інформаційних технологій для організації міжкультурного спілкування / В.В. Осадчий // Проблеми полікультурності у неперервній професійній освіті / за ред. К.В. Балабанова, С.О. Сисоєвої, І.В. Соколової. – Маріуполь, 2011. – С. 84-91.
- 52.Осадчий В.В. Структура професійної компетентності тьютора / В.В. Осадчий, К.П.Осадча // Компетентнісний підхід у сучасній університетській освіті: зб. наук. пр. – Рівне, 2011. – С. 61-71.
- 53.Осадчий В.В. Використання мережних щоденників у професійній підготовці тьюторів / В.В. Осадчий, К.П. Осадча // Нові інформаційні технології в освіті та природничо-математичних науках: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. – Мелітополь, 2012. – С. 98-105.
- 54.Осадчий В.В. Теорія і практика створення комп'ютерних програм навчального призначення / В.В. Осадчий, К.П. Осадча // Теорія та методика електронного навчання: зб. наук. пр. – Кривий Ріг, 2012. – Вип. III. – С. 250-256.
- Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації***
- 55.А.с. 21614 Україна. Комп'ютерна програма “Електронний журнал” / В.В. Осадчий, А.В. Додонов. – № 21614; заявл. 01.08.2007.
- 56.Осадчий В.В. Навчальна програма з дисципліни “Нові інформаційні технології” / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2008. – 28 с.
- 57.Осадчий В.В. Навчальна програма з дисципліни “Комп'ютерні та технічні засоби навчання” / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2008. – 24 с.
- 58.Осадчий В.В. Навчальна програма з дисципліни “Комп'ютерні технології в навчальному процесі” / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2008. – 24 с.

- 59.Осадчий В.В. Збірник нормативних документів щодо організації дистанційного навчання у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2008. – 60 с.
- 60.Осадчий В.В. Музична культура України, ХХ – початок ХХІ ст. [Електронний ресурс]: підруч. / В.В. Осадчий, А.К. Мартинюк, В.В. Корнишев. – Мелітополь: МДПУ, 2008. – 1 електрон. опт. диск (CD–ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 64 Mb RAM; Windows, Linux; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
- 61.Осадчий В.В. Хорова культура України [Електронний ресурс]: підруч. / В.В. Осадчий, А.К. Мартинюк, В.В. Корнишев. – Мелітополь: МДПУ, 2009. – 1 електрон. опт. диск (CD–ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 64 Mb RAM; Windows, Linux; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
- 62.А.с. 30198 Україна. Підручник “Хорова культура України” / В.В. Осадчий, А.К. Мартинюк, В.В. Корнишев. – № 30198; заявл. 11.09.2009.
- 63.Осадчий В.В. Використання системи дистанційного навчання Moodle у вищих навчальних закладах: навч.-метод. посіб. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2010. – 128 с.
- 64.Осадчий В.В. Програмний тренажер “Moodle” [Електронний ресурс] / В.В. Осадчий, С.О. Науменко. – Мелітополь: МДПУ, 2010. – 1 електрон. опт. диск (CD–ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium IV; 1024 Mb RAM; Windows; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
- 65.Осадчий В.В. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт з курсу “Комп’ютерні мережі”: метод. рек. / В.В. Осадчий, К.П. Осадча. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2010. – 80 с.
- 66.Осадчий В.В. Методичні рекомендації по роботі з системою сайтів факультетів: метод. рек. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2011. – 36 с.
- 67.Осадчий В.В. Використання інформаційно-контролюючого комплексу “Електронний журнал”: метод. рек. / В.В. Осадчий, А.В. Додонов. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2011. – 40 с.
- 68.Осадчий В.В. Методичні рекомендації для виконання лабораторних робіт з курсу “Веб-програмування”: метод. рек. / В.В. Осадчий, К.П. Осадча. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2011. – 28 с.
- 69.Осадчий В.В. Методичні рекомендації по роботі з інформаційно-аналітичною системою “Університет”: метод. рек. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2011. – 36 с.
- 70.Осадчий В.В. Методичні рекомендації по роботі з системою керування завданнями та часом: метод. рек. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2011. – 32 с.
- 71.Осадчий В.В. Методичні рекомендації щодо написання кваліфікаційних робіт за освітньо-кваліфікаційними рівнями “бакалавр”, “спеціаліст”, “магістр” галузі знань “0403 Системні науки та кібернетика”: метод. рек. / В.В. Осадчий, К.П. Осадча, С.М. Прийма. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2011. – 98 с.

- 72.Осадчий В.В. Створення електронного підручника: принципи, вимоги та рекомендації: навч.-метод. посіб. / В.В. Осадчий, С.В. Шаров. – Мелітополь: ТОВ “Вид. буд. ММД”, 2011. – 120 с.
- 73.А.с. 40699 Україна. Книга “Створення електронного підручника: принципи, вимоги та рекомендації” / В.В. Осадчий, С.В. Шаров. – № 40699; заявл. 27.10.2011.
- 74.Осадчий В.В. Використання комп’ютерних офісних технологій у професійній діяльності учителів: навч.-метод. посіб. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2011. – 128 с.
- 75.Осадчий В.В. Використання Інтернет-ресурсів для професійної підготовки майбутніх учителів: навч.-метод. посіб. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2011. – 116 с.
- 76.Осадчий В.В. Використання мультимедійного проектора та електронної інтерактивної дошки в навчально-виховному процесі ВНЗ: навч.-метод. посіб. / В.В. Осадчий, К.П. Осадча, І.М. Сердюк. – Мелітополь: ТОВ “Вид. буд. ММД”, 2011. – 132 с.
- 77.Осадчий В.В. Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика: навч.-метод. посіб. / С.О. Сисоєва, В.В. Осадчий, К.П. Осадча. – К.; Мелітополь: ТОВ “Вид. буд. ММД”, 2011. – 280 с.
- 78.Осадчий В.В. Вступ до спеціальності програміста: навч. посіб. / В.В. Осадчий, К.П. Осадча, І.М. Сердюк. – Мелітополь: ТОВ “Вид. буд. ММД”, 2011. – 296 с.
- 79.А.с. 41152 Україна. Книга “Вступ до спеціальності програміста” / В.В. Осадчий, К.П. Осадча, І.М. Сердюк. – №41152; заявл. 29.11.2011.
- 80.Осадчий В.В. Вступ до спеціальності програміста [Електронний ресурс]: інтерактив. підруч. / В.В. Осадчий, К.П. Осадча, І.М. Сердюк, Е.А. Яльчі. – Мелітополь: МДПУ, 2011. – 1 електрон. опт. диск (CD–ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 64 Mb RAM; Windows, Linux; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
- 81.Осадчий В.В. Адміністрування комп’ютерних мереж [Електронний ресурс]: інтерактив. підруч. / В.В. Осадчий, К.П. Осадча, Н.М. Глазунова. – Мелітополь: МДПУ, 2011. – 1 електрон. опт. диск (CD–ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 64 Mb RAM; Windows, Linux; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
- 82.Осадчий В.В. WEB – програмування [Електронний ресурс]: інтерактив. підруч. / В.В. Осадчий, К.П. Осадча, С.А. Добридень. – Мелітополь: МДПУ, 2011. – 1 електрон. опт. диск (CD–ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 64 Mb RAM; Windows, Linux; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
- 83.Осадчий В.В. Аналіз соціальних мереж [Електронний ресурс]: інтерактив. підруч. / В.В. Осадчий, К.П. Осадча, В.О. Кінаш. – Мелітополь: МДПУ, 2011. – 1 електрон. опт. диск (CD–ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 64 Mb RAM; Windows, Linux; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
- 84.Осадчий В.В. Основи розробки веб-додатків: навч. посіб. / В.В. Осадчий, В.С. Круглик. – Мелітополь: ТОВ “Вид. буд. ММД”, 2012. – 540 с.

85. А.с. 45542 Україна. Книга “Основи розробки веб-додатків” / В.В. Осадчий, В.С. Круглик. – № 45542; заявл. 10.09.2012.
86. А.с. 42576 Україна. Книга “Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика” / В.В. Осадчий, С.О. Сисоева, К.П. Осадча. – № 42576; заявл. 02.03.2012.
87. А.с. 43459 Україна. Комп’ютерна програма “Інформаційно-аналітична система “Університет” / В.В. Осадчий. – № 43459; заявл. 23.04.2012.
88. Осадчий В.В. Методичні рекомендації для виконання практичних і лабораторних робіт з курсу “Вступ до спеціальності”: метод. рек. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2012. – 44 с.
89. Осадчий В.В. Методичні рекомендації для виконання лабораторних робіт з курсу “Адміністрування комп’ютерних мереж”: метод. рек. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2012. – 44 с.
90. Осадчий В.В. Методичні рекомендації для виконання лабораторних робіт з курсу “Нейронні мережі”: метод. рек. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2012. – 80 с.
91. Осадчий В.В. Методичні рекомендації для виконання лабораторних робіт з курсу “Сучасні операційні системи”: метод. рек. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2012. – 60 с.
92. Осадчий В.В. Методичні рекомендації для виконання практичних робіт з курсу “Основи авторського права”: метод. рек. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2012. – 36 с.
93. Осадчий В.В. Методичні рекомендації для виконання лабораторних робіт з курсу “Технології інформаційного менеджменту”: метод. рек. / В.В. Осадчий. – Мелітополь: РВЦ МДПУ, 2012. – 44 с.
94. Осадчий В.В. Програмний тренажер “Операційна система MacOS” [Електронний ресурс] / В.В. Осадчий, О.П. Москаленко. – Мелітополь: МДПУ, 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium IV; 1024 Mb RAM; Windows; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
95. Осадчий В.В. Програмний тренажер “Офісні додатки Microsoft Office 2010” [Електронний ресурс] / В.В. Осадчий, А.В. Чорна. – Мелітополь: МДПУ, 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium IV; 1024 Mb RAM; Windows; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
96. Осадчий В.В. Програмний тренажер “Робота з 3DSMax” [Електронний ресурс] / В.В. Осадчий, Н.П. Іванова. – Мелітополь: МДПУ, 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium IV; 1024 Mb RAM; Windows; Internet-браузер. – Назва з контейнера.
97. Осадчий В.В. Програмний тренажер “Установка операційних систем” [Електронний ресурс] / В.В. Осадчий. – Мелітополь: МДПУ, 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium IV; 1024 Mb RAM; Windows; Internet-браузер. – Назва з контейнера.

Осадчий В.В. Система інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – “Теорія і методика професійної освіти”. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України. – Вінниця, 2013.

Дисертація містить обґрунтовану, розроблену та експериментально перевірену систему інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету. Проаналізовано базові поняття дослідження, сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів, вітчизняну та зарубіжну практику використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів і стан цієї підготовки в Україні. Обґрунтовано основні концептуальні положення системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету. Запропоновано зміст інформатичних дисциплін професійної підготовки майбутніх учителів. Акцентовано увагу на комп'ютерно-орієнтованих формах, методах і засобах професійної підготовки майбутніх учителів. Виокремлено організаційно-педагогічні умови функціонування системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного університету. Розроблено критерії ефективності системи інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів, на основі яких здійснюється моніторинг якості професійної підготовки майбутніх учителів в педагогічному університеті.

Ключові слова: інформаційно-технологічне забезпечення, професійна педагогічна підготовка, майбутній учитель, інформаційний потік, комп'ютерно-орієнтовані методи професійної підготовки майбутніх учителів, мультимедійні технології, електронні видання, дистанційне навчання, освітні Інтернет-ресурси.

Осадчий В.В. Система информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущих учителей в условиях педагогического университета. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – “Теория и методика профессионального образования”. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Министерство образования и науки Украины. – Винница, 2013.

Диссертация содержит обоснованную, разработанную и экспериментально проверенную систему информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущих учителей в условиях педагогического университета. Проанализированы базовые понятия исследования, которые разделены на три семантические группы: понятия для определения концептуальных подходов к исследованию профессиональной подготовки будущего учителя как

педагогической системы; понятия, характеризующие специфику профессиональной подготовки будущего учителя; понятия о специфике информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущего учителя. Проведен анализ современных требований к профессиональной подготовке будущих учителей, отечественной практики использования информационно-коммуникационных технологий в профессиональной подготовке будущих учителей. Проанализирован опыт использования информационно-коммуникационных технологий в профессиональной подготовке будущих учителей в странах Европы (Австрия, Бельгия, Великобритания, Германия, Нидерланды, Польша, страны Балтии, Франция), США, Канаде, России и странах Востока (Вьетнам, Израиль, Индия, Китай, Сингапур, Турция, Южная Корея, Япония). Обоснованы основные концептуальные положения системы информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущих учителей в условиях педагогического университета, которые включают концепцию системного информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущих учителей, структуру системы информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущих учителей, содержание информатических дисциплин профессиональной подготовки будущих учителей. В системе информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущих учителей акцентировано внимание на компьютерно-ориентированных формах, методах и средствах профессиональной подготовки будущих учителей. Обоснованы организационно-педагогические условия функционирования системы информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущих учителей с учетом направления и специальности подготовки учителей: системное использование информационно-технологического обеспечения в процессе профессиональной подготовки будущих учителей; обеспечение эффективной циркуляции информационного потока между субъектами учебного процесса и структурными элементами системы информационно-технологического обеспечения; использование форм и методов мультимедийного обучения в профессиональной подготовке будущих учителей в педагогическом университете; использование электронных изданий в процессе профессиональной подготовки будущих учителей; введение в учебно-воспитательный процесс педагогического университета образовательных средств Интернет; интеграция дистанционного обучения в профессиональную подготовку будущих учителей. Разработаны критерии эффективности системы информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущих учителей, на основе которых осуществляется мониторинг качества профессиональной подготовки в педагогическом университете. Доказана эффективность разработанной системы информационно-технологического обеспечения профессиональной подготовки будущих учителей в условиях педагогического университета.

Ключевые слова: информационно-технологическое обеспечение, профессиональная педагогическая подготовка, будущий учитель, информационный поток, компьютерно-ориентированные методы профессиональной подготовки будущих учителей, мультимедийные технологии, электронные издания, дистанционное обучение, образовательные Интернет-ресурсы.

Osadchy V.V. System of information and technological support in professional training of future teachers in conditions of pedagogical university. – Manuscript.

Dissertation for the degree of doctor of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – “Theory and Methods of Professional Education”. – Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Vinnytsia, 2013.

The thesis describes a developed, substantiated and experimentally tested system of information and technological support in professional training of future teachers in pedagogical university. Basic concepts of research, up-to-date requirements to the professional training of future teachers, domestic and foreign practice of using of information and communicational technology in training of future teachers and the state of training of future teachers in Ukraine are analyzed. Basic conceptual provisions of the system of information and technological support in training of future teachers in pedagogical university are substantiated. Contents of computer disciplines for training of future teachers is suggested. Use of computer-oriented forms, methods and means of training of future teachers is emphasized.

Organizational and methodological conditions of functioning of the system of information and technological support in professional training of future teachers in pedagogical university are highlighted. Efficiency criteria of the system of information and technological support in professional training of future teachers which are considered as the basis for monitoring of quality of professional training of future teachers in pedagogical university are developed.

Key words: information and technological support, professional teacher training, future teachers, information flow, computer-oriented methods of training of future teachers, multimedia technology, electronic publishing, distance learning, online educational resources.

Підписано до друку 12.08.2013 р. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 2,55. Наклад 100 прим. Зам. № 946

ТОВ “Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні”
Св. ДК № 1509 від 26.09.2003 р.
72312, м. Мелітополь, вул. К.Маркса, 21/23
т. (0619) 44-01-43, тел./факс: (06192) 6-74-43
www.mmd.org.ua

Надруковано з оригінал-макету
в ПП Гапшенко В.О.

